

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Balkanski mozaik ne može se sklopiti bez Bosne

Sonja Biserko

Genocid u Srebrenici jeste i ostaće trajna trauma za sve generacije u Srbiji: sadašnje i buduće. Svaka nova presuda u Haškom tribunalu donosi nove detalje i ogoljuje razmere tog zločina. Proteklo je 15 godina od tog zločina, ali se društvena svest u Srbiji malo promenila. Oraganizovana amnezija i relativizacija blokirala je kritiku selektivnog pamćenja bez čega nema pomirenja. Bez obzira na Deklaraciju o Srebrenici koju je usvojila Skupština Srbije, odnos prema tom genocidu i uopšte, prema prošlosti iz devedesetih, ostaje glavnom preprekom za normalizaciju u regionu, ali i u Srbiji. Iako je dinamika u regionalnim odnosima intenzivirana, suštinska normalizacija nije moguća bez precizne dijagnoze onog šta se zbilo na prostorima bivše Jugoslavije. Nje nema, ne zato što je nemoguće do nje doći, već zbog toga što je međunarodna zajednica u odnosima sa regionom zauzela neutralan stav, kako bi brže i jednostavnije, kako veruje, Srbiju priključila evropskim integracionim procesima.

Istina o devedesetim potrebna je mladim generacijama u Srbiji. Mada nisu odgovorne, one nose teret frustracije, ali i teret razmišljanja o tim zločinama. Ako te generacije ostanu samo na interpretaciji po kojoj su Srbi jedine žrtve, lako je predvideti da će bošnjačko-muslimansko pamćenje takođe tražiti osvetu. Koncept ponavljanja zločina treba preduprediti tako što će se na izgradnji trajnog mira raditi preko sećanja i istine o ratovima devedesetih.

Stav međunarodne zajednice takođe je doprineo snaženju osećaja žrtve svakog od lokalnih naroda. Veoma često nejasan stav evropske elite prema NATO intervenciji doprineo je ambivalenciji, jer je generacija evropskih šezdesetosmaša, koja je podržala intervenciju, naknadno osetila kompleks krivice. To je vešto iskoristio Beograd, jer mu je pošlo za rukom da svim strancima koji su dolazili u Beograd nakon oktobra 2000. godine nametne kompleks krivice i da neutrališe sopstvenu odgovornost za događaje na Kosovu, koji su pretili da ceo region povuku u trajni haos.

U tom meandriranju između želje da se Srbija „normalizuje“ i da se ceo region u paketu priključi EU, izgubljeno je deset godina. Zato, jer nije moguće poravnati i izjednačiti sve aktere i sve žrtve. Da je tako pokazuje i situacija u Bosni. Posle gotovo 20 godina od početka rata u Bosni, Bosna i dalje ostaje suštinsko nerešeno moralno pitanje Evrope. Nije moguće obnoviti zemlju na isključivo etničkom principu i prepustiti najodgovornijoj strani da određuje sudbinu Bosne. Stalno insistiranje Beograda na statusu quo i insistiranju na nepromenljivosti Dejtonskog sporazuma, kao

i insistiranju na floskuli da Beograd pristaje na sve „o čemu se tri naroda dogovore“, više govori o nemoći Evrope nego o snazi Srbije. Srbija se podigla na podršci pomoći EU i SAD, a njena politička i ucenjivačka snaga posledica je nemoći Zapada da razreši neka suštinska pitanja koja nisu lokalnog karaktera.

Otvaranje evropske perspektive za sve zemlje Balkana je mobilisalo političke elite regiona, a Sporazum o asocijaciji i NATO partnerstvu (za neke već i članstvo) uspostavilo je okvir, odnosno bezbedonsu i političku konstrukciju koju treba ispunjavati sadržajem. Činjenica da je taj okvir postavljen je veoma važna, posebno otkako se i Srbija nalazi u njemu. Njime je osnažena evropska perspektiva balkanskih zemalja. Međutim, naredna faza će biti spora i zavisice od unutrašnjeg potencijala svake pojedinačne zemlje, te horizontalne evropeizacije, odnosno uključivanje samog društva u promene vrednosnog sistema.

Da bi se druga faza ubrzala neophodno je zatvoriti teritorijalna, odnosno državna pitanja Kosova i Bosne i Hercegovine. Glavni faktor opstrukcije je Srbija, jer nije spremna da odustane od svojih aspiracija što ne šteti samo tim zemljama, već i njoj samoj. Kada je reč o Kosovu, njegova puna nezavisnost će se ubrzati nakon što Međunarodni sud pravde donese svoje mišljenje. Nastaviće se talas priznanja, a teritorijalna konsolidacija Kosova će se ubrzati.

Međutim, problem Bosne i dalje ostaje otvoren zbog nedostatka političke volje da se tom problemu priđe i sa moralne tačke gledišta. Bosna je bila i ostalo moralno pitanje Evrope. Krajnje je vreme da se međunarodna zajednica odredi prema zločinu, izvršenom nad Bosnom i bošnjačkim narodom. Nemoralno je da se Srebrenica nalazi u srpskom entitetu i da se ubice i progonitelji slobodno šetaju ulicama tog grada. Kada nestanu Žene Srebrenice taj grad će biti, ne samo grad mrtvih, već i mrtav grad. Deklaracija Evropskog parlamenta je zato važan dokument koji se vraća Srebrenici kao pokušaj da se taj zločin ne zaboravi. Najzad, Evropa taj zločin tretira kao svoju moralnu odgovornost.

Revitalizacija Bosne je moguća samo marginalizovanjem etničkog principa, koji treba da ostane tamo gde se brani suštinski interes svakog naroda, kao što je bio slučaj narodnih veća u skupštioni bivše Jugoslavije. Ne treba odbacivati neka od tih rešenja. Treba odbaciti floskulu koju Beograd često ponavlja da je Bosna Jugoslavija u malom i da je zato neodrživa. Taj stav ne može podržati građanska Evropa. Važno je jasno definisati tačke integracije Bosne (zajednička vojska i policija, spoljna politika, obrazovanje i skupština bez mogućnosti entitetskog blokiranja).

Jugoslavija je bila model zemlje koja je u sebi sadržavala sve ideale i kontradikcije modernosti. Zato je tako teško otpisati tu zemlju na koju će se zemlje Balkana ponovo vraćati i tražiti svoje izvorište. Uostalom, Jugoslavija je gotovo svima podarila državnost. Na tom prostoru danas vlada arhaičnost, nedostatak ideala i osećaja za opšti interes i dobro. Bez EU teško da bi se vratio u civilizacijski kalup, jer mu nedostaje autentična i ideja i snaga.

Međunarodna zajednica je dosta uradila na uspostavljanju institucija, uvođenju pravne države, uspostavljanju standarda, sada bi bila neophodna i ekonomska strategija ne samo za Bosnu, već i za čitav region uz značajnu finansijsku injekciju. Ogromna

---

sredstva koja su bila upućena u region u značajnoj meri su reciklirana ponovo na Zapad, kroz održavanje brojnih misija.

Nation-building Bosne mora se staviti na nove osnove u kojima je građanin središna tačka. Bosanskim Srbima treba pomoći da se oslobode isključive odgovornosti za genocid koju im Beograd podmeće, jer to trajno postavlja zid između njih i Bošnjaka. I najzad, pomirenje u Bosni moguće je samo na istini, a ne na izjednačavanju odgovornosti sve tri strane.

U sklapanju balkanskog mozaika, Bosna je poslednja. Upravo prostor na kome je napravljena i najveća greška. Bilo bi korisno da i Evropa prizna neke svoje zablude i greške. To će pomoći regionu da se i sam odgovornije postavi prema nedavnoj prošlosti.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.